

PREUS

Anta Un trimestre 0'75
A l'any 4'00
Al Estranger 1'50

Número solt
15 cts.

QUINZENARI CATOLIC MALLORQUI

Anta 15 de Mars de 1921

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantóns, 3

LA NOSTRA PROTESTA

No tenim perquè entrar en els detalls de l'execrable atentat de que fou víctima el dia vuit del corrent el President del Consell de Ministres Sr. Dato. Tots els nostros lectors les han pogut llegir en la premsa diària. Però, volem que consti en las columnes de LLEVANT la més enèrgica protesta contra un crim que es estat el coronament d'una serie que han convertit la nostra nació en un lloc insegur, aont casi impunement poden cometrese els crims més violents.

El fet d'haver tombat aquesta vegada el President del Consell, el pacífic i pacificador señor Dato, revela que els terroristes anaven no contra la persona, sino contra l'autoritat, contra el qui encarna el poder. Perque precisament el Sr. Dato semblava no tenir inimics personals; pareixia que mai s'havien d'ensanyar contra ell quant ell era el qui havia publicat una serie de lleis totes a benefici de la classe proletaria. Ell, fou l'instrument de que se serví la Providencia per alliberar la nostra nació d'entrar en l'horrible foc de la gran guerra, i Ella ha permès que la seva vida haja estat sacrificada en lloc de tantíssimes com irremissiblement haurien estat segades de no impedir ell que Espanya entràs en aquella

epopeya. I precisament per aquestes circumstancies que auriolavea la personalitat del Sr. Dato es que tantíssima indignació ha causat aquest horrible crim.

L'Espanya tota se sent avui aterrorisada, però aquest mateix terror li infondeix un desig de que s'alsin a una tots els homes de bona voluntat, perquè retirant tot lo inservible que per les esferes parlamentaries i pululada formin un govern enèrgic i vigorós que acabi d'una vegada amb les mides de contemporisació que fins ara mos han duit cap a l'abisme aont mos trobam.

Tot protestant amb l'energia de que som capassos i pregant a Deu que haja acullit en la Gloria celestial l'ànima del Sr. Dato; li demanam també que vullí encendre tots els cors dels polítics espanyols en un sacri elevat patriotisme a fi de que escarmen-tinen l'abominable fet i corregat i canvíguen de procediments. Abaix les concupiscencies polítiques; amunt els cors; fora egoismes i ambicions personals i elevar novament la nostra patria al grau de que's mereixedora.

XX

CANSONS DES SEGAR

Al acabá s'escarada
alegra va es segadó
ell acaba sa caló
i l'amo pren sa suada.

Afica sa faus xerrim
que a veynat ja seguén blat
i noltros no'm acabat
un poc d'ordi que tenim.

Afica endins es fausó
treuló prest que no's rovey
etú que no veus en vermey
que s'en va an es ponedó?

Bona diada fa avui
per atropellá'l qui frissa.
enciam de ravanissa
no m'en doneu que no'n vui.

Com l'he vista dematí
segá sense managots,
xa fe ja perórás es jocs
an es blat coll-dé-roci.

Dematí no gos cantá
perque estic empaga't
com vé que's sol es sortit
llavò pec qualca aglapit
¡l'amo, duis es beraná!

Diuen que'ts enamorats
segant plegats s'encobeixen
i es qui se avorreixen
a dins un més son casats.

Digau a s'escaradé
que no som rata pinyada
amb so segá de vetlada
ja tenc una ma baldada
de púes d'aranyoné.

De bades me duis sa granja
que tant mateix no boure,
i si's beraná no vé
me posaré a menjá tena.

Jo i sa meva doneta
tois solets mos hi pegam
i com ve's vespre lligam
set garbes i una restreta.

Anta.

L'amo de Son Espanyol
qui diu que's cantá no sega

però fa anà es tai alegre
i estrenyen es redol.

Artá.

Madona l'amo m'envia:
si no hu cuinat que cuineu
que per ventura tendreu
es segadós a mig día.

Mitjorn.

No hu conegut l'amo'n Pebre
qui'm va mostrá de segá?
Entre sa terra i sa má
sa faus just ehi ha de quebre.

Petra.

Ramón dels Pujols

Els qui treballen

No son dels bullangués, no son tampoc dels qui en les públiques sessions del ajuntament de Ciutat duen sempre la paraula per fer manifestacions mes o manco estèrils. Els nostros amics, els regionalistes, en aquest derrers mesos han donat una nota agradabilíssima. En el bufet de treball es allá aon han concebut els projectes i sense fer gens de renou les han posats a la pública consideració.

El seu sistema de treball es el modern, el pràctic i vertader. Concepcions enlairades vengudes després d'un estudi serio, profund, de la *materia*, sortint del rutinariisme an a que mos tenien acostumats els mesquinets intel·lectes per els quals la política del *vaso* es l'únic ideal, es lo que mos han presentat en Roca, en Forteza i en Quintana, per reformar la nostra Ciutat. En Roca i en Forteza estudis d'embelliment, alguns posats ja a la pràctica en Quintana un estudi ben acurat de construcció d'escoles. De tot la premsa diària n'ha fet elogis.

Estam satisfets de veure com el pessimisme d'un temps se mos torna optimisme i voldríem que la vena uberta se convertís en roi inextricable en el qual beguessin tants i tants d'elements qui per no abandonar la crisàlida estan condemnats a la inacció perpetua.

FLORIANA.

NECROLÒGIQUES

†

Entre els qui han passat a l'altre mor. durant la present quinzena mereix un especial record Mestre Josep Rodriguez, que entre-

gá l'ànima a Deu el día 9 a la una del capvespre. Dedicà tota sa vida a la música. De molt jove se distingí com a músic i D. Pere Font dels Olors li canfiá li direcció de la Banda del seu partit; més tart disolta aqueixa, seguí ell per son conta i se dedicí a l'ensenyansa de solfeig i principis de piano, violí i altres instruments. La major part dels qui han apres de solfetjar dins Artá son deixebles seus.

També fou organista de la Parroquia, carreg que ha desenpenyat una trentena d'anys, fins pocs dies abans de morir.

Ha mort a l'edat de 81 anys i estam segurs que sa mort serà sentida per tots els qui'l coneixien. Es just que tots sos deixebles i tots els qui mos hem delitats en la nostra infantesa sentint les pessas de sa banda li resem un Pare Nostro.

Que deu l'haja acullit en la Gloria

Al poble de Mitjorn-gran (Manorca) morí el día 26 de Febrer a les tres de la tarda D. Juan Pons pare del nostro amic i amic entusiaste de LLEVANT D. Bartoméu Pons Moll, exbatle d'aquell poble. Ha mort a l'edat de 88 anys. Expresam a sa familia, i especialment al citat D. Bartoméu i a son germá polític. Rt D. Antoni Moll, ex-Rector de Fort de L'Ean-(Alger) la nostra condolencia. Al cel sia.

BIBLIOGRAFIA

Almanac de les lletres

Alguns aimants de la gaia ciencia han tenguda la felic pensada de refermar la costum establerta en els primers anys del nostre renaixement literari de publicar anyalment un *Almanac* que vengués a esser com un mosaic en que van engastades les més diverses mostres de cada un dels millors escriptors de l'època.

Almanac de les lletres du per titol el de que nos ocupam i es verament interessant. En ell hi figuren les més prestigioses firmes dels moderns poetes de la nostra. Illa i de Catalunya. No es un libre més. Es com una concreció del moment actual de les lletres patries, que romandrà com a fita permanent, entre els vells i moderns escriptors i serà pròleg de la tongada d'*Almanacs* que de segur anirán apareixent en anys successius.

L'èxit que ha assolida la seua publicació demostra la seua vàlua. Remerciam coralment l'exemplar que nos han enviat.

Folklore menorquí

També hem estat obsequiats amb l'obra del sabi folklorista i medge

menorquí D. Francesc Camps Mercadal, intitulada «Folklore Menorquí». De la Pagesia, obra de dos toms, premiada per l'Ateneu Científic de Mahó en 1911.

Es aquesta una obra tan interessant dins la seua especie que volem ocuparnos-ne amb molta més detenció de lo que mos permet l'espai de que avui disposam. Si Deu ho vol ho farem en un dels primers números.

Per de pronta agraim coralment al bon amic l'exemplar que mos dedica.

A. F.

El Ferrocarril

Desde fa alguns mesos, hem anat diguent que se nota extraordinaria activitat en l'explanació de la via del ferrocarril Manacor-Artá i deiem que prest podrien inaugurar-se algunes Estacions. Idò, avui devem dir als nostros lectors que encara s'ha redoblada aquella activitat lo que ha donat per resultat que s'hajen ja estesos els rails fins a l'Estació de Son Servera. Especialment dins el terme de Son Carrió aont la màquina no ha trobat el més petit entrebanc i ha pogut fer son treball comodament s'ha anat molt depressa; de manera que hi ha hagut dia en que s'han extesos 60 m. de via. Avui día 15 segons noticies la màquina arribarà a l'estació de Son Servera i segons informes verídics el día 29 se farà l'inauguració oficial de les Estacions i trajecte de San Llorens, Son Carrió i Son Servera per la qual s'ha rebut ja el permís del Govern.

Els mateixos contratistes diuen ja, que si Deu ho vol i no surten inconvenients a principis del mes de Maig prop vinent els rails estarán extesos fins a l'Estació de la nostra vila.

Es aquesta una noticia de que estam segurs s'alegrarán els nostros lectors de fora.

INSECTES PERJUDICIALS A L'AGRICULTURA

EL CORC DEL PÉSOL

L'estudi dels petits sers qui amb tanta abundancia poblen els nostros camps, té un especial atractiu per els qui gusten de observar la vida en les seues inconmensurables manifestacions.

Be es veritat que aquests observadors son despreciats casi sempre per la gent materializada dels nostros dies ¡Quantes vegades hem hagut de sentir les tonteries de la gent ignorant fent la crítica burleta de les nostros aficions! Però, no per aixó mos hem desanimat, antes al contrari, hem procurat mostrar an

els escèptics la utilitat que reporta el conèixer bé a fons les costums i desenrol·lo dels insectes; d'els uns per esser útils, d'altres per esser perjudicials a lo que es la basse de la nostra vida, l'agricultura

Entre aquests últims. tenim el corc del pèsol. aquest animallet qui tanta destrossa fa an aquesta llegum tan apreciada per l'homo.

El corc del pèsol, es un insecte que pertany al ordre dels coleopters, familia curculionits, que vol dir que tenen el cap allargat en forma de trompa al extrem de la qual hi ha la boca. El seu nom científic es el de *Bruchus pisi*.

Te el cap petit i punxagut, el seu color general es gris fosc amb taquetes rosses, els èlitsres o ales fortes aplanades i l'aspecte de conjunt es redonenc i abultat.

Al arribar el abril, comensen a surtir deis seus amagatals (escorxes dels arbres, enclèixes, grañers, etc.) els qui quedaren de l'any anterior i ja son partits a visitar les flors dels nostres pesolers. Aviat la vida se manifesta en tot el seu esplendor, eis dies calorosos del maig amb sol vivificador son els més apropòsit per dur la felicitat an el nostre *Bruchus*; no estirem molt de temps a veure com se formen parelles, prelude de una posta abundant.

Quant les bajoques comensen a inflar de bon de veres, es quant les femelles demostren mes activitat. Durant les hores caloroses del dia tresquen d'açí i d'allà escampant amb l'oviducte, ovets per tota la seua superfície, uns aprop dels grans, altres en els espais que les separen, sempre perden major número que no el de grans que conté la baioca.

Els ous son del color groc del àmbar, cilíndrics i redonencs per els caps. La seua llargada no passa mai de un milímetre, Al deixar l'oviducte queden fixats a la bajoca per uns filaments viscosos que s'endureixen al contacte del aire.

La calor del sol es la covadora qui dona vida an aquests ovets, dels quals neix un petit cuquet de color blanc amb el cap negre que no arriba mai a 1 mm. de llargada.

Aquest cuquet comensa tot-seguit el seu treball; obri una galeria a la bajoca i se'n entra per endins caminant activament de cap an el xitxaro mes pròxim. Una vegada que l'ha trobat obri en ell un pou de cap al mig del grà, punt escullit per la seua primera instal·lació i aont sembla que hi ha les millors bussinades, les mes apropòsit perque el petit animaló comensi el seu creixement amb ufana.

Els foradets d'entrada se poren regoneixer en el grà en tot moment son unes taquetes rosses com a pigues i se troben sempre en la mitat del grà oposada an el llombrigo

Cada grà esta destinat a servir d'hostatge a un sol corc, així es, que si mes d'una larva (cuquet) entra dins un, la qui consegueix arribar al mig es la que triunfa, les altres moren. Es curiós veure com la part atacada del grà es la que no du la naixó, així es que tots els agricultors saben que els xitxaros corcats son neixents. Fabre, el gran observador dels insectes, sospita si la causa d'aquesta particularitat es, que la part de l'embrió conté substancies que no agraden al paladar de la petita larva.

Juan de Binialgorfa.

Acabarà.

CRONICA

DEL TEMPS.—Mars marsetja, diu l'adagi mallorquí i s'ha confirmat be durant la primera quinzena. Diades de sol espléndides i seguidament dies humits, emboirat; ventades fortes seguides de dies de pluja hivernal. El baròmetre ha variat seguit, seguit.

AGRICULTURA.—Segueixen els conradors l'entrecavada. Els favars especialment els primerencs. son molt hermosos, carregats de flor i esponerosos. Els ametlons que arreu floriren be. avui no presenten tant bon aspecte; tiraren molt la flor i s'han quedats pocs ametlons. Les oliveres ja son partides a treure pareia a voler; n'hi ha qui comensen a blanquetjar de ferm. Gran cosa es que surti borra, perque hi ha probabilitats de que aferri més que si no'n surtia. Pero... Deu sobre tot.

ESTAT SANITARI.—No podem dir res dolent de la salut pública. No hi ha epidèmies, però ja sesap que *Mars marsot mata la vella i el vellot*, així es que els veis i atxa cosos de la població el senten ferm. Amb un dia ehi haguè quatre morts grans i un aubat, i dos viaticats, però tots veis o molt malaltissos.

EXCURRIO ESCOLAR.—El dia tres d'aquest més la jova Mestra nacional de Manacor Sta D.ª Juana Salvá organís un viatge escolar a la nostra vila aont vengué amb sa germana Maria i acompanyant 18 nines de sa Costura. Foren aqui rebudes per la mestra Sta Josepa Torrents que feu els honors del poble a les simpàtiques excursionistes junt amb 17 alumnes de la seua Escola, que les acompanyaren a Sant Salvador, recorregueren els principals carrers del poble i organisaren juntes una excursió a l'*Ermida de Bellem*. S'en tornaren al horabaixa molt satisfetes pe'l bon éxit de l'excursió.

AIXAMPLAMENT.—Es Collet, propietat de l'amo'n Juan Sard que confronta a la Carretera de Sta Margalida s'estableix en trasts per cases.

En el pla d'urbanisació s'hi senyala la continuació d'un carré de gran amplaria que parteix desde la desembocadura del carré de Sta Catalina davant el Café de Can Corona i atravesant la carretera de Sta Margalida seguirá per la finca expressada. Segons diuen a continuació d'aquesta vol establirse sa finca d'En Rafel Coca i d'aquesta manera aquesta via serà ampla donant gran hermosura a la barriada que serà de les més hermoses d'Arta.

NAIXEMENT.—El dia 4 d'aquest més l'esposa de D. Antoni Esteva Amorós (a) Regalat doná felisment a llum un nin. Sia enhorabona als pares.

MORT REPENTINA.—Dia 9, al horabaixa just davant Can Ganancia, passava el Sen Bo, del Carre de St. Francesc el qual caigué en sec. S'avisá el metge D. Rafel Q. Blanes el qual no pogué fer ja més que certificar la mort. A. C. S.

REMUNTA.—Desde la setmana passada tornan tenir en la nostra vila la parada dels cavalls-pares.

RABIA.—Segons noticies un cabriós va mossegar a una cabra de Can Bieu i aquesta dia 12 tenia símptomes d'estar atacada del mateix mal El dia 13 s'aficava ja a tothom que s'hi acostás i se va fe matar El dia 14 un ca de mal aspecte mossegá a varies parts a una trutja. El ca no es estat agafat. ni se sap per on ha pres. La cosa es seria i es precis estremar les mides que val més sa que guarda que sa qui cura.

ORFEO.—L'Orfeo que s'esta organisant en el Convent de PP. Franciscans segueix els ensaigs i segons noticies sortirà a rol·lo per les festes de Pasco. La Juventut Seráfica prepara també algunes vetlades recreativa-instructives. Les desitjam éxit.

PREDICADOR.—Els sermons corismals han estat predicats fins ara pels Rts Vicaris i Ecónom. Especialment els diumenges hi assisteix una gentada com feia estona no hi solia acudir.

El del dia de St Jusep i demés que resten fins a Pasco correrá a carreg del Rt D. Antoni Lliteras, Vicari de Son Servera.

Aquest periódic está subjecte a censura esglesíastica.

Gran Colmado Artanense

d' en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandiós surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL.

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRÉ DE PALMA 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (e) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i **CARRE DE PALMA N.º 3** - Despaig a Palma: **ESTANC DES BANC DE SOLI**

GRANDES ALMACENES

San José

DB

Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Bordados
Lenceria	Confecciones	Pañoleria	Tapicerias
Camiseria	Corseteria	Corbateria	Alfombras
Merceria	Sederia	Bisuteria	Perfumeria

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Artículos para luto -- Géneros de punto -- Bastones
y paraguas -- Artículos de viaie

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclas de Goma

Gran sección de Peleteria

Ventas al contado-Precio fijo-Teléfono, 217--PALMA- *Esta casa no tiene sucursales*

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

Eusaimades i panets

En lloc se to ben m'í los que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

DBN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobar eu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SRVEIX A DOMI CILI

Netedat, prontitut i economia

DESPAIG Carrer de Palma 3 bis ARTA

IIUEPII

A més bon preu que ningú compra carros
carretons eu qualsevol estat estiguen mestre

Gabriel Carrió

(a) FUYA DES QUATRE CANTONS

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derrerres novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagues

No deixeu de visitar-lo amb la seguredat de que quedareu amb ganes de tornar hi